

11. СТОРІНКИ ПАМ'ЯТІ

Пам'яті академіка ЛАН України, члена-кореспондента НАН України Миколи Павловича Козловського (28.10.1956 – 24.05.2020)

П. Т. Яценко, І. М. Шпаківська, О. Г. Марискевич, І. М. Данилик, О. О. Кагало, Ю. В. Канарський

24 травня 2020 року відійшов у засвіти Микола Павлович Козловський – академік Лісівничої академії наук України, член-кореспондент Національної академії наук України, доктор біологічних наук, директор Інституту екології Карпат НАН України. Йому було лише 63 роки – творчий вік для науковця: тільки б жити, плідно працювати, втілювати в життя наукові задуми, набуті досвід і знання. Проте, на жаль, є в природі поки що непереборні хвороби. Відійшов у вічність відомий вчений і організатор науки, людина творча, аналітичного розуму, наполеглива й цілеспрямована. Здобувши класичну університетську освіту, він став спеціалістом у галузі зоології, зокрема – паразитології. Разом з тим, вся наукова діяльність Миколи Павловича була нерозривно пов'язана з лісом. Він любив ліс, намагався на системних засадах пізнати всю глибину біотичних процесів у лісових екосистемах Карпат і Західного Полісся, виступав на захист лісів і шукав шляхи їх оздоровлення від хвороб, які в останні роки у цих регіонах значно активізувалися.

Народився Микола Павлович Козловський 28 жовтня 1956 р. на Волині, у с. Лобачівка Горохівського району в сім'ї вчителів. Трудову діяльність розпочав у рідному селі – декілька місяців працював помічником коваля. Напевно ці обставини – і перші життєві невдачі, і специфіка роботи в кузні загартували характер Миколи Павловича, виробили потребу переборювання труднощів, усвідомлення важливості освіти і науки. У 1974 р. він поступив на біологічний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка, який закінчив у 1979 р. за спеціальністю «Зоологія і ботаніка», здобувши кваліфікацію «Біолог, викладач біології та хімії».

Наукову діяльність М. П. Козловський розпочав у 1979 р. у Львівському відділенні Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного АН УРСР на посаді інженера-еколога відділу біогеоценології, яку займав до осені 1984 р., тобто до часу поступлення в аспірантуру з відривом від виробництва. Науковим керівником аспіранта став директор відділення, д. б. н. професор М. А. Голубець: дружні і творчі відносини між учителем та учнем поєднували їх впродовж усього життя.

Після закінчення аспірантури Микола Павлович деякий час знову перебував на посаді інженера-еколога відділу біогеоценології, а в 1986 р. його обрано за конкурсом на посаду молодшого наукового співробітника. У 1988 р. у Дніпропетровському державному університеті відбувся захист його кандидатської дисертації на тему «Нематодні комп-

лекси грабових дібров верхів'я басейну Дністра та їх біогеоценотична роль». Впродовж 1989-1991 рр. М. П. Козловський обіймав посаду наукового співробітника. У цей час був виконавцем наукової теми відділу «Лісові екосистеми верхів'я басейну Дністра, їх структура, продуктивність і водорегуляційна роль».

Після створення у жовтні 1991 р. Інституту екології Карпат НАН України, перебуваючи на посаді наукового співробітника відділу екосистемології, М. П. Козловський брав активну участь у вивченні екологічної ситуації у Карпатському регіоні, зокрема щодо розвитку трансформаційних процесів, в опрацюванні методології аналізу екологічного потенціалу гірських регіонів. Він застосовує біоіндикаційні методи оцінки стану ґрунтів на основі аналізу фітонематодних угруповань.

Працюючи з січня 1993 р. на посаді старшого наукового співробітника відділу, виконував низку важливих базових тем: «Антропогенна трансформація біогеоценотичного покриву в Карпатському регіоні та шляхи його раціонального використання» (1992-1996); «Базова характеристика екологічної ситуації в Карпатському регіоні у зв'язку з проблемами моніторингу та оптимізації довкілля» (1997-2001); «Концептуальні засади використання показників екологічного потенціалу в обґрунтуванні програми сталого розвитку гірського регіону» (2003-2007). У цей час виходить низка важливих публікацій М. П. Козловського, в яких розглянуто аспекти функціональної організації ґрунтових без-

хребетних на основі фітонематодних угруповань; класифікації фітонематодних комплексів первинних і вторинних наземних екосистем Українських Карпат й перспективи її практичного використання; особливостей функціонування стовбурових нематод як чинника зниження стійкості та всихання смереки та як біоіндикатора якісного стану ґрунтів.

З 1996 р. М. П. Козловський виконує обов'язки завідувача відділу екосистемології. Важливі наукові здобутки стали підставою для присвоєння йому у 2000 р. вченого звання «Старший науковий співробітник» за спеціальністю «Екологія» та обрання у 2007 р. на посаду виконуючого обов'язки директора Інституту екології Карпат НАН України. Від 2003 р. М. П. Козловський почав здійснювати керівництво аспірантами.

Дисертаційну роботу на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук на тему «Біоіндикаційні властивості фітонематодних угруповань наземних екосистем Карпатського регіону» М. П. Козловський захистив у 2007 р. у Дніпропетровському національному університеті за спеціальністю 03.00.16 – Екологія.

Період після захисту дисертації відзначається особливою творчою активністю вченого. Він аналізує причини всихання смереки в Карпатах та сосни – на Поліссі. Виходить друком низка публікацій, присвячених вивченню лісових біогеоценозних екосистем Карпат та їх біоіндикації на основі нематодних комплексів, дослідженню антропогенної трансформації угруповань ґрунтових безхребетних у похідних екосистемах Українських Карпат, розробленню підходів до класифікації лісових екосистем, їх охорони та відновлення на природоохоронних територіях як основи збереження біорізноманіття.

За вагомі наукові здобутки М. П. Козловського у 2018 р. обрано членом-кореспондентом НАН України за спеціальністю «Екологія карпатських лісів».

Загалом творчий доробок М. П. Козловського становить понад 180 наукових праць у галузі екології, екосистемології, охорони біорізноманіття, ґрунтової зоології, паразитології. Він є автором монографії «Фітонематоли наземних екосистем Карпатського регіону», співавтором монографії «Мезофауна соснових лісів Шацького національного природного парку» і співавтором п'яти колективних монографій: «Антропогенні зміни біогеоценологічного покриву в Карпатському регіоні», «Екологічна ситуація на північно-східному макросхилі Українських Карпат», «Екологічний потенціал наземних екосистем», «Екологія і фауна ґрунтових беспозвоночних Волино-Поділья», «Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону».

Вільно володіючи німецькою та польською мовами, вчений був співкерівником німецько-українського наукового проекту «Трансформаційні процеси в екосистемах верхів'я Дністра». За його участю опублікована монографія «Transformation processes in the Western Ukraine – Concepts for a

sustainable land use. (Weinbensee Verlag, Berlin, 2008).

М. П. Козловський здійснював значну не лише наукову, але й громадську діяльність. Був Головою спеціалізованої вченої ради Інституту екології Карпат НАН України за спеціальністю «Екологія», членом секції «Енергетика та екологія» Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, членом бюро виконкому ЗНЦ НАН України та МОН України, виконував обов'язки голови секції «Екологія, загальна біологія та охорона природи». Його неодноразово обирали Головою Державної екзаменаційної комісії географічного та біологічного факультетів Львівського національного університету ім. Івана Франка.

На жаль, життя Миколи Павловича обірвалося і несподівано, і рано. Це якось несправедливо, коли у вічність відходять люди, сповнені творчих задумів і бажання працювати. Колеги та учні щиро сумують з приводу такої непоправної втрати. Світла пам'ять про Миколу Павловича та його добрі справи назавжди залишаться в наших серцях.

Поховано М. П. Козловського на кладовищі «Голоско» у м. Львові.

**In Memory of the Member of Forestry
Academy of Sciences of Ukraine,
Corresponding Member of the National
Academy of Sciences of Ukraine
Mykola Pavlovych Kozlovsky
(10.28. 1956 – 05.24. 2020)**

P. T. Yashchenko, I. M. Shpakivska, O. G. Maryshevych,
I. M. Danylyk, O. O. Kagalo, Y. V. Kanarsky¹

Mykola Kozlovsky is a well-known Ukrainian zoologist, biologist, and ecologist. He studied forest ecosystems of the Ukrainian Carpathians and the Western Polissya, their bioindication on the basis of nematode complexes, anthropogenic transformations of the communities of soil invertebrate in derivative ecosystems of the Carpathians. He developed approaches to forest ecosystems classification, their protection and restoration on nature protected areas as a foundation for biodiversity conservation.

The research work of the scientist is summarized in more than 180 scientific publications in the field of ecology, ecosystems, biodiversity protection, soil zoology and parasitology, which are published in Ukrainian and foreign editions.

¹ Researchers, Institute of Ecology of the Carpathians, The National Academy of the Sciences of Ukraine, Lviv